

- Uvod • Dijagnoza • Liječenje

Uvod

Kako su poremećaji mirisa i okusa rijetko kada opasni po život, oni ne moraju privući veliku medicinsku pozornost. Ipak, ti poremećaji mogu frustrirati, jer mogu zahvatiti sposobnost

osobe da uživa u hrani, piću i ugodnim mirisima. Mogu smetati i sposobnosti osobe da primijeti potencijalno štetne hemikalije i plinove, što bi moglo imati teške posljedice. Tu i tamo ipak neki poremećaj koji ošteti miris i okus može biti ozbiljan.

Miris i okus su usko povezani. Okusni pupoljci jezika prepoznaju okus, nervi u nosu prepoznaju miris. Oba osjeta prenose mozgu te podatke koji kombinira te iste podatke da prepozna i ocijeni arome. Dok se neki okusi, kao što je slano, gorko, slatko i kiselo, mogu otkriti bez osjeta mirisa, kompliciranije arome, npr. malina zahtijevaju da ih prepozna i osjet mirisa i osjet okusa.

Gubitak ili smanjivanje sposobnosti mirisa (anozmija) je najčešći poremećaj mirisa i okusa. Budući da razlikovanje jedne od druge arome najvećim dijelom počiva na mirisu, ljudi često najprije primjete, ako im se hrana učini neukusnom, smanjeni osjet mirisa.

Na osjet mirisa mogu utjecati promjene u nosu, u nervima koji vode iz nosa u mozak ili u samom mozgu, npr. ako su nosni prolazi začepljeni zbog prehlade, osjet mirisa se može smanjiti jednostavno zbog toga što se miris spriječio da dođe do receptora za miris.

Kako sposobnost njuha zahvaća okus, ljudima koji imaju hunjavicu hrana često nema pravi okus. Stanice koje osjećaju miris mogu biti na neko vrijeme oštećene virusom influence (gripe), neki ljudi nekoliko dana ili čak sedmica nakon napada influence izgube miris ili okus.

Katkada gubitak mirisa i okusa traje mjesecima i čak postane stalnim. Stanice koje osjećaju miris mogu biti oštećene ili razorene ozbiljnim infekcijama nosnih sinusa ili zračenjem zbog liječenja raka. Međutim, najčešći uzrok trajnog gubitka mirisa je ozljeda glave što se često događa u automobilskim nesrećama. Vlakna njušnog nerva, nerv koji sadrži receptare za miris, savijena su na šupljikavoj pločici, kosti na bazi mozga koja odjeljuje prostor lubanje od nosne šupljine. Rijetko se osoba rodi bez osjeta mirisa.

Preosjetljivost na miris (hiperozmija) je znatno rjeđa od anozmije. Poremećeni osjet mirisa koji čini da se neškodljivi mirisi osjećaju neugodnima (disozmija) mogu nastati zbog infekcija u sinusima ili djelomičnog oštećenja njušnog nerva. Disozmiju može uzrokovati i slaba higijena zubi koja može dovesti do infekcija usta koje loše vonjaju i osjete se nosom. Katkada dizozmiju razviju ljudi u depresiji. Neki ljudi koji imaju napade grčeva koji proizlaze iz dijela mozga u kojem se prima osjet mirisa (njušni centar) doživljavaju kratke, žive, neugodne osjete mirisa (njušne halucinacije). Ti su neugodni mirisi dio napada, a ne krivo tumačenje nekog mirisa.

Smanjeni ili izgubljeni osjet okusa (ageuzija) obično uzrokuju stanja koja pogađaju jezik. Primjeri su vrlo suha usta, jako pušenje (naročito pušenje lule), liječenje zračenjem glave i vrata i nuspojave lijekova kao što je vinkristin (lijek protiv raka) ili amitriptilin (lijek protiv depresije).

Poremećaj okusa (disgeuzija) mogu uzrokovati mnogi od istih činioca koji imaju za posljedicu gubitak okusa. Opekotine jezika mogu za neko vrijeme uništiti okusne pupoljke, a Bellova paraliza (jednostrana paraliza nervus facijalisa) mogu otupiti osjet okusa na jednoj strani jezika. I disgeuzija može biti simptom depresije.

Dijagnoza

Doktori mogu ispitivati miris upotrebom mirisnih ulja, sapuna i hrane, npr. kafa ili klinčić. Okus se može ispitivati upotrebom stvari koje su slatke (šećer), kisele (sok od limuna), slane (sol) i gorke (aspirin, kinin, aloe). Doktor ili zubar također ispituju usta s obzirom na infekciju ili suhoću (premalo sline). Rijetko je potrebna CT ili MRI mozga.

Liječenje

Ovisno o uzroku poremećaja okusa, doktor može preporučiti promjenu ili prestanak uzimanja sumnjivog lijeka, održavanje ustiju vlažnima sisanjem bombona ili samo čekanje nekoliko sedmica da se vidi hoće li problem nestati. Za preparate sa cinkom, koji se mogu nabaviti u slobodnoj prodaji, tvrdi se da ubrzavaju oporavak, naročito pri poremećajima okusa koji nastaju nakon napada influence (gripe). Učinak, međutim, nije naučno potvrđen.

